

DAWNE I WSPÓŁCZESNE KRAJOZNAWSTWO

BRONISŁAW CMELA

W 50 rocznicę powstania Koła Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego w Rzeszowie

W 1982 r. minęło 50 lat od założenia w Rzeszowie Koła Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego. Było ono pierwszą organizacją turystyczną na terenie miasta Rzeszowa i obecnego województwa rzeszowskiego. Według oświadczenia Stanisława Dihma — długoletniego nauczyciela II Gimnazjum i Liceum w Rzeszowie — na wiosnę 1932 r. przystąpiono do organizowania Koła Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego, które organizacyjnie podlegało Oddziałowi PTT w Tarnowie. Pierwszym prezesem Koła PTT w Rzeszowie był mgr Jan Uzarski. Funkcję tę pełnił do 1937 r. Od 1937 do 1939 r., to jest do wybuchu drugiej wojny światowej, godność prezesa Koła piastował Jan Skibiński. Wiceprezesem przez ten okres był wspomniany Stanisław Dihm, a skarbnikiem Władysław Wróbel — nauczyciel w Państwowym Seminarium Nauczycielskim Męskim w Rzeszowie. Ten ostatni do pracy w turystyce wciągał młodzież kształcącą się w Seminarium, wychodząc ze słusznego założenia, że jako przyszła kadra nauczycielska powinna posiadać umiejętność organizowania wycieczek i ich przeprowadzania, szczególnie dla młodzieży szkolnej. Sekretarzem, a równocześnie delegatem Koła PTT w Rzeszowie do Zarządu Oddziału w Tarnowie był Jan Tiryboń.

W pierwszym okresie działalności obecność swoją w Rzeszowie członkowie Koła zaznaczali wzmocnionym ruchem turystycznym w góry. Należący do Koła nauczyciele szkół średnich w Rzeszowie, w szczególności Stanisław Dihm i Władysław Wróbel organizowali kilkudniowe wycieczki do Zakopanego, skąd ruszali w kierunku najbardziej dostępnych partii Tatr. Innym razem celem wyjazdu były Pieniny. Wycieczki takie były organizowane kilka razy w roku dla poszczególnych klas szkół średnich, pod kierunkiem wychowawcy z udziałem innych nauczycieli.

W 1933 r., a więc na początku swej działalności, Koło PTT w Rzeszowie liczyło 57 członków, a w 1938 r. 32 członków. Ten spadek liczby członków więcej niż o 1/3 tłumaczyć należy ówczesnymi warunkami ekonomicznymi i niedostatecznym zaangażowaniem w pracę Towarzystwa ówczesnego jego zarządu.

W ostatnim przedwojennym etapie działalności Koła PTT w Rzeszowie większą aktywność przejawiała Sekcja Narciarska, której przewodniczył Tadeusz Wysocki.

W sprawozdaniach Oddziału PTT w Tarnowie z tego okresu podaje się, że głównymi kierunkami jego działania były: rozwój turystyki i krajoznawstwa, zagospodarowanie turystyczne terenu położonego

w pobliżu Tarnowa, Bochni i Rzeszowa, krzewienie turystyki narciarskiej, ochrona przyrody, działalność wydawniczo-popularyzatorska.

Osobny bardzo ważny punkt tego programu stanowiła współpraca z kołami terenowymi w Bochni i Rzeszowie. Jak z tego wynika, łączność Oddziału z kołami istniała zarówno przez udział delegatów kół w pracach zarządu Oddziału, jak też przez wyjazd do kół poszczególnych członków Oddziału z poleceniem wykonania określonych zadań.

Warto zaznaczyć, że Polskie Towarzystwo Tatrzańskie nakładało na swoich członków obowiązek penetrowania i propagowania polskich gór, ułatwiania w nich pobytu, ochrony górskiej fauny i flory. Już w pierwszych latach po powstaniu PTT, jako piątego z kolei na świecie towarzystwa turystyki górskiej, działalność ta dała imponujące wprost wyniki. W trzy lata po założeniu Towarzystwa ukazał się I tom rocznika pt. „Pamiętniki Towarzystwa Tatrzańskiego”, zawierający niezwykle interesujące wiadomości o górach, a zwłaszcza o Tatrach, Pieninach i ciekawszych zespołach Beskidów. Po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. „Pamiętnik Towarzystwa Tatrzańskiego” zamieniono na „Wierchy”, zawierające bogaty materiał z różnych dziedzin wiedzy o górach o bardzo wysokiej wartości. Dzięki działalności rzeszowskiego Koła PTT w poczekalniach wielu lekarzy, dentystów, adwokatów w Rzeszowie i najbliższej okolicy przeglądać można było najnowszy egzemplarz „Wierchów”. Był to jeden ze sposobów, jakimi członkowie Koła starali się realizować punkt statutu, zalecający szerzenie wiedzy o górach polskich.

W 1935 r. ustanowiona została Górską Odznaką Turystyczną, która bardzo ożywiła ruch turystyczny w górach, przyczyniając się do szerzenia i pogłębienia czynnej turystyki. Również członkowie Koła PTT w Rzeszowie częściej niż poprzednio urządzali wycieczki dla młodzieży szkolnej i obozy wędrownie w górach podczas wakacji.

Na terenach południowo-wschodniej Pol-

ski, wyznaczonych granicami województwa rzeszowskiego (do 1975 r.), najwcześniej działały ogniwa PTT w Przemyślu i Jarosławiu. Powstały one w 1924 r. Przez pewien czas działał Oddział Jarosławsko-Przemyski. W 1929 r. powstał Oddział PTT w Sanoku, który swoim zasięgiem obejmował dawne powiaty: brzozowski, krośnieński, leski i sanocki. Oddział ten poszczycić się może wydaniem w tym czasie przewodnika turystycznego po ziemi sanockiej i zorganizowaniem górskiego schroniska turystycznego w Łupkowie.

W 1932 r. powstał Oddział PTT w Gorlicach, który rozwijał na swoim terenie piękną działalność, obejmując nią Glinik Mariampolski i Biecz z jego wspaniałymi zabytkami. Oddział ten wykupił tereny na Magurze Wątkowskiej z rąk prywatnych: 3 ha Kornut ze skałkami i 5 ha ze stanowiskami kosodrzewiny, intabulując je na Zarząd Główny PTT, a w 1939 r. dalsze 4 ha z intabulacją na Oddział PTT w Gorlicach. Utworzony z nich został rezerwat skalno-roślinny „Kornuty”.

Członkowie Oddziału wytyczyli pierwsze szlaki turystyczne w Beskidzie Niskim od Przełęczy Tylickiej po Przełęcz Dukielską. Łączna ich długość wynosiła 200 km. Podjęli też myśl budowy górskiego schroniska turystycznego na Magurze Małastowskiej, co zrealizowane zostało dopiero po wojnie. Już w okresie międzywojennym bardzo żywe było tu przewodnictwo. Wielu członków Oddziału, z prezesem Janem Dziopkiem na czele, oprowadzało liczne wycieczki kombatantów pierwszej wojny światowej z Austrii, Czechosłowacji, Francji, Niemiec i innych krajów Europy po miejscach walk i cmentarzach w rejonie Gorlic i okolicy.

Wybuch wojny przerwał działalność wszystkich organizacji społecznych, a wśród nich i PTT. Po wojnie reaktywowały swoją działalność Oddziały w Gorlicach i Jarosławiu. Prowadziły ją do czasu połączenia się z Polskim Towarzystwem Krajoznawczym i utworzenia PTTK.

Chlubna działalność PTT kontynuowana była w PTTK przez Komisję Turystyki Górskiej, która ma do zanotowania wiele

osiągnąć na terenie dawnego i obecnego województwa rzeszowskiego. Ona też była organizatorem odpowiednich uroczystości jubileuszowych omawianego pięćdziesię-

ciolecia. Złożyły się na nie liczne imprezy turystyczne i krajoznawcze, organizowane przez poszczególne koła, kluby i oddziały*).

*) 11 grudnia 1982 r. odbyło się plenum ZW PTTK, na którym dokonano podsumowania kampanii „Polska naszych dni” za rok 1982 (napłynęło ok. 300 opracowań krajoznawczych). W programie wieczornej Akademii Krajoznawczej znalazły się m.in. następujące pozycje: *Rys historyczny działalności Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego na terenie Rzeszowa i województwa rzeszowskiego* (Jan Maślanka — wiceprezes ZW PTTK), *Turystyka górską w PTTK* (Zbigniew Kresiek — Komisja Turystyki Górskiej ZG PTTK w Krakowie), wspomnienia b. działaczy PTT i PTK.

W pomieszczeniach przyległych do sali widowiskowej (gdzie w części artystycznej a-

trakcyjnie zaprezentował się młodzieżowy zespół przy Zakładowym Domu Kultury WSK w Rzeszowie „Słoneczka”) zorganizowane zostały dwie interesujące wystawy. Regionalna Pracownia Krajoznawcza w Rzeszowie przygotowała *Góry polskie w artystycznej fotografii*, a znany kolekcjoner znaczków turystycznych Henryk Kardyś z Mielca zestawil ze swych zbiorów ekspozycję pn. *Tematyka Górską w znaczku turystycznym*. Obie wystawy cieszyły się dużym zainteresowaniem.

Trwałym śladem obchodów jest wybitny z tej okazji medal według projektu artysty plastyka Krzysztofa Bukaly.